

วรรณกรรมและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของนิกาค่อการเลี้ยงดูทารก นั้น สำหรับในประเทศไทยยังไม่มีใครศึกษา ส่วนมากจะเป็นการศึกษารูปแบบของการเลี้ยงดูบุตร และบทบาทของนิกาในสังคมไทยซึ่งไม่ได้เฉพาะในวัยทารก ผู้วิจัย ได้ศึกษา ค้นคว้าจากหนังสือ วารสาร บทความและงานวิจัยต่าง ๆ แล้วนำมา รวบรวม เสนอความหัวข้อดังนี้ การรับรู้บทบาทของเพศชาย บทบาทของนิกาต่อ การเลี้ยงดูทารกและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การรับรู้บทบาทของเพศชาย

1.1 นิยามคำว่าบทบาท

คำว่า บทบาท (Role) เริ่มนำมาใช้แพร่หลายเมื่อประมาณ ค.ศ. 1930 โดยในสมัยแรก ๆ หลายคนได้กล่าวถึงบทบาทในรูปของบุคลิกภาพและนิสัย ต่อมาจึงมีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ทั้งนี้คือ

ฮาร์ดี และคอนเวย์ (Hardy and Conway 1978 : 274-275) ให้ไว้ว่า บทบาทประกอบด้วย คุณค่า ทักษะ และพฤติกรรม

ไนแมน และฮิวส์ (Neiman and Hughes ; 1951) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทอาจหมายถึงส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพซึ่งปฏิบัติอย่างหมุนเวียน กันไป รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างของสังคมซึ่งอาจอยู่ในรูปของบทบาทเฉพาะ หรือในรูปของโครงสร้างของสังคม

ยังและแมค (Young and Mack 1965 : 131-132) กล่าวว่า บทบาทเป็นหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งที่จะต้องปฏิบัติสัมพันธ์กับผู้ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าและ สูงกว่า

เซกอก และแบคแมน (Second and Backman 1964 : 454) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่คาดหวังของบุคคลสองฝ่าย คือผู้ดำรงตำแหน่ง และฝ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งนั้น

โรบิสคอน และสกอตต์ (Robischen and Scott 1969 : 52-57) ได้กล่าวถึงบทบาทไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่กระทำตามความคาดหวังของคนส่วนใหญ่ที่ยึดถือไว้เป็นมาตรฐาน โดยที่ชอว์นังคั้นนั้น ๆ จะกล่าวเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะที่แต่ละคนจะกระทำ

ลัม (Lum 1979 : 47-48) ได้ให้ความหมายของบทบาทในลักษณะที่ว่า เป็นหน้าที่ที่บุคคลหนึ่งพึงกระทำเมื่อเขารอบครองตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งรวมถึงหน้าที่การดำรงตำแหน่งและความคาดหวังโดยเกี่ยวกับบุคคลและสังคม และการกระทำนั้นต้องขึ้นกับเกณฑ์ปกติ (Norm) ของสังคมด้วย

ชัยพร วิชราชู (2521 : 96) ได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาทไว้ว่า หมายถึง สิทธิ หน้าที่ ในการประพฤติดของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานการณ์ของตนเอง

มณีรัตน์ ภาคชูป (2526 : 17) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า หมายถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามเงื่อนไขและอำนาจหน้าที่ที่พึงกระทำในเมื่อบุคคลเข้ามาดำรงตำแหน่งหรือฐานะใด และพฤติกรรมนั้น ๆ ย่อมมีส่วนผูกพันกับความคึกเห็นของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ กับความคาดหวังของสังคม

จากแนวความคิดดังกล่าว พอสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง หน้าที่หรือพฤติกรรมที่บุคคลจะกระทำเมื่อเข้ามาดำรงตำแหน่งนั้น ๆ โดยพฤติกรรมที่แสดงนั้นจะขึ้นอยู่กับความคึกเห็นของตนเองและความคาดหวังของสังคม

จากความหมายของบทบาทดังกล่าว สามารถแย่งบทบาทได้เป็น

2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 บทบาทที่ได้รับจากตำแหน่ง เป็นบทบาทที่ควบคุมอยู่กับตำแหน่งนั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้กำหนดไว้เป็นเกณฑ์ปกติ (Norm) สำหรับ

ผู้จะดำรงตำแหน่งนั้น เช่นบทบาทของบิดาต้องมีหน้าที่เลี้ยงดูบุตรเป็นต้น
ประเภทที่ 2 บทบาทที่กำหนดโดยบุคลิกลักษณะของผู้ดำรงตำแหน่ง เช่น ค่านิยม
ประสบการณ์ การศึกษา อบรม ตลอดจนพื้นฐานทางวัฒนธรรม ประเพณีที่ผู้ดำรง
ตำแหน่งนั้นยึดถือปฏิบัติ

เนื่องจากในชีวิตของคนเราตลอดชีวิตต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลง
สถานการณ์ของตนเองอยู่เสมอ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ดังกล่าวนี้ผลทำให้
เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของบุคคลนั้นด้วย ในการเปลี่ยนแปลงบทบาทแต่ละครั้ง
ย่อมมีความยุ่งยากมากเสมอ บุคคลนั้นจำเป็นต้องปรับตัวเองเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์
หรือบทบาทใหม่ แต่เนื่องจากธรรมชาติของคนนั้นไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งใหม่ที่
เกิดจากภาวะยุ่งยากซึ่งทำให้บางคนหลีกเลี่ยงบทบาทนั้น ๆ พันธุทิพย์ รามสูตร
(2523 : 140-141) ใ้ค้อางถึงแนวคิดที่ ออลพอร์ท (Allport) กล่าวถึงการที่
บุคคลจะแสดงบทบาทใหม่นั้นจะขึ้นกับปัจจัย 4 ประการคือ ประการที่ 1 บทบาท
ที่สังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติ (Role Expectation) ซึ่งบทบาทตามการคาดหวังนี้
จะกำหนดโดยกลุ่มสังคม และเป็นไปตามสถานการณ์ที่บุคคลนั้นดำรงอยู่ ประการที่ 2
การรับรู้บทบาท (Role conception) คือ การที่บุคคลรับรู้หรือมองเห็นว่าผล
ของบทบาทนั้นมีต่ออ้อมโนทัศน์ของตนเองอย่างไร ซึ่งจะรับรู้ได้ก็แต่ไหนทงซึ่งขึ้นอยู่กับ
เป้าหมายของชีวิต ค่านิยมพื้นฐาน ประสบการณ์ของบุคคลนั้น ๆ และบทบาทนั้น
จะต้องสอดคล้องกับบทบาทอื่นที่ดำรงอยู่ด้วย ประการที่ 3 การยอมรับบทบาท
(Role Acceptant) คือ การยอมรับว่าเป็นบทบาทของตนและรับรู้ว่าเป็น
บทบาทที่คาดหวังของสังคม และได้มีการสื่อสารและผสมผสานเข้ากับอ้อมโนทัศน์
ของบุคคลนั้นเป็นอย่างดี และมีความเข้าใจตรงกันของบุคคลกับสังคมซึ่งจะทำให้
บุคคลนั้นยอมรับได้ ประการที่ 4 การปฏิบัติตามบทบาท (Role
performance) การปฏิบัติบทบาทนั้นจะต้องขึ้นกับ Role expectation
Role conception และ Role acceptant การปฏิบัติตามบทบาท
จะมีมากน้อยแค่ไหนขึ้นกับตัวของบุคคลนั้นในเรื่องของระดับความเข้าใจ การรับรู้
การยอมรับ

การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จต่อการแสดงบทบาทนั้น ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ดังที่ มาลาไมซ์ (Malamize 1980 : 252) ได้กล่าวว่า การจะประสบความสำเร็จต่อการแสดงบทบาทนั้นขึ้นอยู่กับมาตรฐานของสังคม ความแตกต่างของบุคคลในด้าน อายุ เพศ ความสามารถที่จะเข้าใจภาพลักษณ์ ของตนเอง การได้รับการตอบสนองจากบทบาทที่ได้แสดงออก ความรู้ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังต่อบทบาท ความสามารถของผู้อื่นที่จะช่วยให้บุคคลนั้นเข้าใจบทบาท ความสามารถของบุคคลที่จะแสดงได้เมื่อเข้าดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

1.2 นิยามคำว่า การรับรู้บทบาท

การรับรู้บทบาทของบุคคลนั้น นักจิตวิทยา กล่าวว่า การรับรู้เป็นการแปลความหรือตีความจากการสัมผัสที่ได้รับออกมาเป็นหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมาย โดยจะต้องมีอวัยวะรับสัมผัสเป็นอุปกรณ์สำคัญแล้วจะส่งไปเป็นประสบการณ์ของสมองให้สมองแปลความหมายแห่งการสัมผัสออกมา ซึ่งการแปลความหมายนั้นจะต้องอาศัยความรู้เดิม ความตั้งใจ ความสนใจที่จะรับรู้และสิ่งเร้าที่มากกระตุ้นตามปกติ... คนเราอาจเกิดการรับรู้ได้โดยไม่ต้องสัมผัสกับสิ่งเร้าทั้งหมดได้ในวัยคน ๆ ของชีวิต การรับรู้จะกระจุกกระจายไม่แน่นอน ต่อเมื่อเจริญขึ้นประสาทสัมผัสสมบูรณ์ ประสาทสมองสมบูรณ์ มีประสบการณ์ในชีวิตเพิ่มขึ้น การรับรู้จะพัฒนาขึ้นตามลำดับ ยังมีประสบการณ์ในชีวิตเพิ่มขึ้นเท่าใดย่อมช่วยให้การแปลการสัมผัสนั้นไ้มาากและใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากขึ้น การรับรู้ปกติจะสัมพันธ์กับการเรียนรู้และมักจะมีเกิดควบคู่กันไปเสมอ การรับรู้คนเรานั้นมักจะเลือกรับรู้เฉพาะในสิ่งที่ตรงกับความต้องการของตนเองและทำให้การรับรู้ดีขึ้น การรับรู้จะต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งมีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ สิ่งที่อยู่ภายในตัวบุคคลนั้น เช่น คุณสมบัติของการรับรู้ คุณค่า ความสนใจและประสบการณ์ และสิ่งที่อยู่ภายนอกตัวบุคคลนั้น ได้แก่ สังคม ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดให้ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ (จำเนียร ช่วงโชติ 2525 :

ฉะนั้นการที่บุคคลใดจะรับรู้เกี่ยวกับสิ่งใดนั้น ต้องขึ้นอยู่กับตัวบุคคล
 สิ่งเรา ในตัวบุคคลใดแก อวัยวะรับสัมผัส ความนึกคิด ประสบการณ์ความเชื่อ
 สิ่งเร้าคือ สิ่งที่มาสัมผัสนั้น ถ้าเป็นสิ่งที่ตรงกับความต้องการของบุคคลจะยอมรับ
 ใ้ได้ง่ายและดีกว่าสิ่งเร้าที่ไม่ตรงกับความต้องการ การที่คนเราจะรับบทบาทใหม่
 จำเป็นจะต้องรับรู้ก่อนแล้วจึงยอมรับปฏิบัติ

บทบาทที่แสดงนั้นส่วนมากได้มาจากการคุมข้อย่าง ซึ่งเลียนแบบตาม
 สังคมที่ อาศัยอยู่ สังคมมักจะคาดหวังพฤติกรรมของคน ๆ หนึ่ง ว่าเขาจะแสดง
 บทบาทต่อสมาชิกในกลุ่มอย่างไร การเรียนรู้บทบาทจำเป็นจะต้องเรียนรู้ถึงบทบาท
 ที่คาดหวังและวิธีที่จะทำให้บทบาทนั้นสมบูรณ์ควย ฉะนั้นการเรียนรู้บทบาทซึ่งจำเป็น
 ต้องเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มเข้ามาอยู่ในบทบาท โดยสร้างให้คนมีความเชื่อ ทศนคติ คุณค่า
 และความชำนาญในบทบาทนั้น ความสัมพันธ์ของแต่ละคนจะเป็นการเลียนบทบาทกัน
 ได้ ผู้ที่จะสอนบทบาทให้อาจจะจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม มีแรงจูงใจ ซึ่งจะทำให้
 การเรียนรู้ดีขึ้น การพูดคุยกันคนอื่น ๆ ในสังคมก็เป็นการพัฒนาบทบาทของตนเอง
 ได้ การฝึกซ้อมเล่นบทบาทสมมุติเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะเตรียมตัวผู้เข้าไปในบทบาทใหม่
 เป็นอย่างดี (Lindesmith and Strauss : 1968)

1.3 การพัฒนาการรับรู้บทบาทของเพศชาย

พฤติกรรมการเป็นบิดาของเพศชายนั้นไม่ได้เป็นมาแต่กำเนิด
 เช่นเดียวกับเพศหญิง เทอร์เนอร์ (Turner 1980 : 8) ได้อ้างถึงการ
 ศึกษาของมินนี่ และเออร์ฮาร์ด (Money and Ehrhard) ซึ่งได้ศึกษา
 ในเด็กหญิงวัย 10 ขวบ โดยแบ่งศึกษาเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกเป็นเด็กที่มีระดับ
 ฮอร์โมนแอนโดรเจนสูงเด็กมีลักษณะเป็นทอมบอย กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่มีระดับ
 ฮอร์โมนแอนโดรเจนปกติ จากผลการศึกษาพบว่าเด็กหญิงในกลุ่มแรกมีความสนใจ
 การแต่งงาน การเป็นแม่น้อยกว่าเด็กหญิงกลุ่มหลัง เขาสรุปไว้ว่า เพศหญิงเป็น
 เพศที่มีองค์ประกอบช่วยให้ความสนใจด้านกาเป็นแม่นมากกว่าชาย และจากการ
 ศึกษาของฟรอยด์ (Freud) ให้ไว้ว่า พฤติกรรมของคนเราที่แสดงออกมานั้น

เนื่องมาจากมีความกดดันภายในหรือเพราะจิตไร้สำนึก (Unconscious) พรอยด์
 โทกล่าวดึงผู้เป็นพ่อว่า พฤติกรรมต่าง ๆ ที่เพศชายแสดงออกมานั้นเกิดจากแรงขับ
 ภายในคือ การกลัวการรุกรานจากพ่อ ในวัยเด็ก ๆ จะใกล้ชิดกับพ่อและแม่มากเด็ก
 ต้องการความรักจากแม่จะพยายามทำให้เหมือนพ่อ และในขณะที่เดียวกันเด็กพบว่า
 พ่อรักแม่มาก ตัวเองอยากเป็นที่รักของพ่อ จึงพยายามทำให้เหมือนแม่แต่
 เนื่องจากพบว่าแม่ไม่มีอวัยวะเพศเหมือนของตน จึงเกิดความกลัวว่าพ่อจะตัดอวัยวะ
 เพศของตนเอง ทำให้เด็กต้องมีพฤติกรรมเข้มแข็ง ออกทน เพศชายเป็นเพศที่สังคม
 ยอมรับว่า เป็นเพศที่เข้มแข็ง แข็งแรง ออกทน ร่างกายใหญ่โตที่มีพลังกำลังมาก
 สังคมจึงกำหนดบทบาทของเพศชายให้ทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองเพศหญิงหรือเด็ก ๆ
 และจากการที่ต้องออกสู้สังคมเพศชายจึงต้องมีหน้าที่เพิ่มขึ้นคือ การหาเลี้ยงครอบครัว
 เพื่อให้สมาชิกมีชีวิตอยู่รอด และการนำสังคมมาให้ครอบครัวรู้จัก นำคนในบ้านไปสู่
 สังคม

การรับรู้บทบาทของเพศชายนั้นเริ่มมาตั้งแต่เกิด โดยเด็กจะเริ่มเรียนรู้
 สิ่งต่าง ๆ รอบข้างโดยเฉพาะพฤติกรรมของบุคคลที่ปฏิบัติต่อตน แล้วเก็บสะสม
 ประสบการณ์ไว้ ครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมากโดยเฉพาะ บทบาท
 ทางเพศของมนุษย วูด (Wood 1978 : 203-205) กล่าวว่าในขวบปีแรกเด็ก
 สามารถแยกได้ว่า พฤติกรรมใดเป็นของเพศชาย พฤติกรรมใดเป็นของเพศหญิง
 การที่เด็กจะยอมรับพฤติกรรมหรือบทบาทนั้น ๆ ได้ก็พฤติกรรมนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ตนเอง
 ต้องการซึ่งในวัยทารกความต้องการพื้นฐานเป็นสิ่งที่มียู่ ถ้าเด็กได้รับการตอบสนอง
 เด็กจะพอใจ

ความรู้สึกอยากเป็นบิดาของเพศชายนั้นเกิดจากการที่เขามีประสบการณ์
 ถูกเลี้ยงดูมาดี ทำให้มีความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในการให้กำเนิดบุตร ต้องการ
 เลี้ยงบุตร และรู้สึกว่าบุตรคือบุคคลที่สำคัญสามารถถ่ายทอดทุกสิ่งจากตนได้ และ
 ผู้เป็นบิดาได้แบบอย่างการเลี้ยงบุตรหรือบทบาทของการ เป็นบิดามาจากบิดามารดา
 ของตนเป็นส่วนใหญ่ และจะเก็บสะสมประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ไว้เพื่อจะแสดงได้
 เมื่อถึงเวลา (Lynn 1980 : 226)

นอกจากจะเรียนรู้จากบิดาของตนแล้ว เมื่อเด็กชายโตขึ้นยังสามารถได้รับจากการศึกษาสื่อมวลชนต่าง ๆ จากเพื่อน แม้แต่จากลูกของตนเองได้ โดยบิดาสามารถเรียนรู้บทบาทการเป็นบิดาได้จากบุตรของตนสิ่งแรกที่บิดา จะเริ่มเรียนรู้คือ ความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็ก ความเข้าใจเด็กเพื่อหาวิธีตอบสนองได้ถูกต้อง ซึ่งตรงกับการศึกษาของทาส (Tash 1971) ซึ่งศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้เป็นบิดา ถึงบทบาทการเลี้ยงดูบุตร พบว่า บิดาจะรู้เรื่อง บทบาทหรือมองเห็นบทบาทการเป็นบิดาได้ชัดเจนขึ้นเมื่อมีบุตรคนที่สอง (Tash : 1971 อ้างถึงใน Lynn 1978 : 201) นอกจากนั้นการที่ผู้เป็นบิดา จะรับรู้บทบาทของตนเองได้มากน้อยแค่ไหนนั้นยังต้องขึ้นกับองค์ประกอบหลายอย่าง คือ บทบาทนั้นมีผลต่อตนเองแค่ไหน เป้าหมายชีวิตของตนเองเป็นอย่างไร รวมทั้งพื้นฐาน ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมที่อาศัยอยู่ด้วย (พันธุทิพย์ รามสูตร 2523 : 140-141)

การสร้างความรู้สึกของการเป็นบิดานั้นกระทำได้ยากยิ่ง ต้องมีขั้นตอนในการปฏิบัติ ต้องมีการเตรียมตัวผู้จะเป็นบิดาในด้านต่าง ๆ ผู้เป็นบิดาจะต้องยอมรับในความเป็นบิดาของตน โดยจะต้องยอมรับว่า อะไรเป็นความคาดหวังของภรรยา อะไรเป็นความคาดหวังของบุตร เขาจะต้องยอมรับและรับผิดชอบต่อการดูแลบุตร และสนองตอบความต้องการทางอารมณ์ของภรรยาด้วย บิดาควรจะต้องได้รับการเตรียมตัวที่อยู่ในวัยเรียนเช่นเดียวกับเด็กผู้หญิงที่ได้มีการเตรียมตัวตั้งแต่ด้วยเด็ก จะเห็นได้ว่าเด็กผู้หญิงมีการเล่นตุ๊กตา การอุมตุ๊กตานั้นเป็นการ เล่นบทบาทการเป็นมารดาของเด็ก แต่เด็กผู้ชายจะไม่ได้มีการเตรียมตัวในบทบาทการเป็นบิดาเช่นเดียวกับเด็กหญิงเลย การให้บิดาได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติพฤติกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับ การตั้งครุภักของมารดา จะเป็นการพัฒนาบทบาทของการเป็นบิดาต่อการเลี้ยงดูบุตรได้เช่นกัน เมื่อภรรยาลอกแล้วเขาจะได้มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร อับนั้นเปลี่ยนแปลงมาอ้อมรวมทั้งการปรับตัวของเขาเองในงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการกิน การนอน เพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังของบุตร และของภรรยาด้วย

แต่เพศชายที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเองเปลี่ยนแปลงไปนั้นจะ เกิดความกังวลเสมอ

กังวลของบิคา นั้นจะ มีความกังวลเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ของภรรยา การเจ็บครรภ์ และการคลอดของภรรยา เกี่ยวกับบุตร การยอมรับในบทบาทของความเป็นสามี และการเป็นบิดา อื่น ๆ เช่น การวางแผนครอบครัว เป็นต้น

จะเห็นว่า เมื่อเริ่มแต่งงาน เพศชายก็จะเกิดความกังวลถึงบทบาทของ ตนเองที่เปลี่ยนไปนี้เป็นระยะ ๆ การช่วยให้เขาหายกังวลและเข้าใจในบทบาทนั้น อย่างชัดเจน จะทำให้เขาปฏิบัติได้ถูกต้อง ครอบครัวก็จะสมบูรณ์มีความสุข

กับบิว แอล โจนส์ (W.L. Jones, 1975:52) พบว่า สามีที่ได้รับการช่วยเหลือ การเลี้ยงดูบุตรหลังคลอดนั้น จะทำให้มีความผ่อนคลายความตึงเครียดทางร่างกาย และจิตใจ ทั้งยังทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่าง บิคา-มารดา-บุตร ดีกว่าในกลุ่มที่สามี ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือเลยในระยะหลังคลอดมีผู้กล่าวว่า ระยะของความสัมพันธ์ระหว่าง บิคา-มารดา-บุตร นั้นเริ่มตั้งแต่ 1-3 วันแรกหลังคลอด ซึ่งทั้งบิคาและมารดาให้ความรู้ สึกว่าเกิดความตึงเครียดที่ไ้เห็นลูกและไ้สัมผัสแม่เพียงบุตรจะกำนั้วของผู้เป็นบิดาไว้ ก็เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นพ่อยิ่งนัก

จากการศึกษาของ กรีนเบิร์ก มาร์ติน และ มอร์ริส นอร์แมน (Greenberg Martin and Morris Norman 1974 : 520-531) โดยใช้แบบสอบถามกับบิคา 31 คน สัมภาษณ์ 15 คน ในระยะเวลา 48-72 ชั่วโมงหลังคลอด พบว่าส่วนใหญ่คือร้อยละ 97 มีความรู้สึกของการเป็นบิดาในระดับสูงและในการถามถึงท่าทีของบิคา (Aspect) ที่ความสัมพันธ์กับลูก มีค่าตอบดังนี้คือ ต้องการเห็นบุตร ยอมรับ การตึงเครียดของบุตร เห็นว่าบุตรน่ารัก ต้องการสัมผัสจับต้อง ทำให้บิคามีความสุข มีสัญชาตญาณของความเป็นบิดา ยอมรับว่าทารกเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวสมบูรณ์ การสัมผัสอย่างจริงจังจะช่วยให้บิคามุ่งความสนใจแก่บุตร และพบว่าบิคาทุกคนบอกว่า มีความสุขมาก และเพิ่มความรู้สึกเชื่อมั่นในตัวเองต่อการดูแลบุตรด้วย

2. บทบาทของบิดาต่อการเลี้ยงดูทารก

แต่เดิมบทบาทของบิดาต่อการเลี้ยงดูทารกยังไม่ได้ได้รับความสนใจ

เท่าที่ควร เพราะเชื่อว่า แม่เป็นผู้ดูแลลูกให้ความรักความอบอุ่นกับลูกเป็นการ
เพียงพอแล้ว แลมป์(Lamp) ได้ให้เหตุผลของการเริ่มสนใจบทบาทของบิดาคือ
การเลี้ยงดูทารกขึ้น เมื่อศตวรรษที่ 19 ว่า (Lamp 1976 : 1-2) เป็นเพราะ

ประการที่หนึ่ง ในยุคนั้นได้มีทฤษฎีใหม่ ๆ เกิดขึ้น

ประการที่สอง จากปัญหาทางเศรษฐกิจของสังคม ทำให้หันมาสนใจ
บทบาทของสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น

และประการที่สาม จากการศึกษาพบว่า เด็กเป็นบุคคลเกี่ยวข้องกับ
ปฏิริยาต่าง ๆ ของบุคคลในครอบครัวเพื่อนำไปพัฒนาบุคลิกภาพของตน ทำให้
ต้องสนใจบทบาทหรือพฤติกรรมของคนในครอบครัวเพิ่มขึ้น

ปัจจุบันเนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจ คู่สมรสจำเป็นต้องแยก
ครอบครัวมาอยู่กันความลำพังไกลจากครอบครัวเดิม การดูแลทารกจึงต้องเป็นไป
ตามรูปแบบช่วยเหลือกันระหว่างสามีภรรยา และจากภาวะเศรษฐกิจเช่นกันที่ไม่
เอื้ออำนวยให้เฉพาะชายเท่านั้นที่ออกไปทำงานนอกบ้าน ฝ่ายหญิงซึ่งปัจจุบันมี
ความสามารถพอที่จะออกไปประกอบอาชีพบ้าง บทบาทที่คงอยู่บ้านเลี้ยงดู
บุตรอย่างเดียวยังน้อยไป ฉะนั้นผู้เป็นบิดาจำเป็นต้องมีบทบาทใหม่คือ ช่วยดูแล
บุตรอีกด้วย ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา บิดามีส่วนร่วมน้อยมากในการดูแลบุตรโดย
เฉพาะในวัยทารก เพราะได้แบ่งหน้าที่นี้ให้กับผู้เป็นภรรยาไป แต่จากการศึกษา
ในปัจจุบันพบว่า บิดาและมารคามีความสำคัญเท่า ๆ กันในเรื่องการดูแลบุตร
เพราะพบว่า ครอบครัวที่ขาดพ่อ หรือพ่อไม่สนใจบุตรเท่าที่ควรจะทำให้ บุตรขาดความ
อบอุ่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่สามารถเลียนแบบเพศชายได้จากใคร จะ
กลายเป็นเด็กที่มีพฤติกรรมผิดปกติเป็นปัญหาของสังคม (Lynn 1974 :
97-109)

การที่ผู้เป็นบิดาได้มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรนั้น จะช่วยให้
สัมพันธ์ภาพภายในครอบครัวระหว่างบุคคลดีขึ้น บรรเทาความกดดันทางจิตใจ

ของสมาชิกในครอบครัว บุตรมองเห็นความสำคัญของบิดาว่าเป็นส่วนหนึ่งของเขา (Lipkin 1978 : 127)

ทวิรัสมิ์ ธนาคม และคณะ (2524 : 211) ยังได้อ้างถึงความคิดของ นักจิตวิทยาเด็กหลายท่านที่กล่าวถึงความสำคัญของบิดาที่มีต่อครอบครัวคือ ทั้งเด็ก ชายและเด็กหญิงจำเป็นต้องได้เห็นบทบาทของเพศชายเพื่อรับรู้บทบาทของเพศชาย นั้นเป็นอย่างไร สำหรับเด็กเพศชายจะได้เลียนแบบการเป็นชาย สำหรับเด็กหญิง จะได้เรียนรู้ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับบทบาทนั้น ๆ ท่อไปเมื่อโตขึ้น ผู้เป็นบิดาจำเป็นต้องปลุกฝังลักษณะการเป็นชายให้บุตรชายรวมทั้งสร้างสัมพันธ์สภาพภายในครอบครัว ให้เป็นแบบอย่างแก่บุตรชายเพื่อจะได้นำไปปฏิบัติเพื่อมีสัมพันธ์สภาพที่ดีกับบุคคลอื่นต่อไป

ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับ เรื่องของบทบาทของบิดาต่อการเลี้ยงดูทารกเกิดขึ้น ชัดเจนในสังคมของนายพรานที่มีหน้าที่ล่าสัตว์มาก่อน เพราะในสังคมนี้จะแบ่งแยก หน้าที่ของเพศหญิงและเพศชาย อย่างชัดเจน คือบิดามีหน้าที่ในการหาเลี้ยงครอบครัว อย่างเดียว สมาชิกของครอบครัวจะมีชีวิตอยู่ได้ขึ้นกับผู้เป็นบิดาที่จะหาอาหารมาให้กับ ลูกและเมีย แต่ในสังคมอุตสาหกรรมปัจจุบัน ผู้เป็นบิดาและมารดาได้พยายามปรับ บทบาทของตัวเองให้กลมกลืนกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้ความต้องการ ความเป็นบิดามีมากขึ้นและสำคัญขึ้น บิดาไม่ใช่มีหน้าที่เฉพาะหาเลี้ยงครอบครัวเท่านั้น แต่ต้องมีหน้าที่อื่นมากกว่านั้น และในขณะเดียวกันความสัมพันธ์ภายในครอบครัวก็ยัง ต้องดำรงไว้เช่นเดิม แลมป์ (Lamp 1976) ได้ศึกษาและสรุปไว้ว่า บทบาทของ บิดาคือ Expressive คือการให้ความรักความอบอุ่นเป็นศูนย์กลางในครอบครัว ทำให้เกิดความรักความกลมเกลียวและประณีตประนอมระหว่างสมาชิกของครอบครัวอีกด้วย

โบว์บี (Bowlby 1968 : 2) กล่าวว่า บิดาเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด และเป็นบุคคลแรกสำหรับครอบครัวที่จะช่วยครอบครัวในค่านิยมธุรกิจ และช่วย ประดับประดาอารมณ์ของผู้เป็นมารดา ซึ่งความสัมพันธ์กับเด็กจะเกิดขึ้นได้นั้นเขา อธิบายว่า ธรรมชาติของเด็กจะเกิดความผูกพันกับผู้ให้การดูแลเขาเท่านั้น

ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการยอมรับ หรือรับผิดชอบต่อบุตรของบิดาค้าย

พาร์ค (Parks 1981 : 113) แนะนำไว้ว่า บิดาเป็นคนที่ชักนำให้ลูกได้รู้จักสังคมภายนอกมากกว่ามารดาคือนอกจากบิดาจะทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรแล้วยังต้องมีหน้าที่ในการเล่นร่วมกับบุตร มีกิจกรรมร่วมกันทำไปเที่ยว ซึ่งเป็นวิธีการที่จะให้เด็กได้สัมผัสกับโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ทอสรุปบทบาทของบิดาต่อการเลี้ยงดูทารกได้เป็น 5 ด้าน คือ ด้านการเป็นผู้ให้สิ่งของเครื่องใช้และของเล่น ด้านการให้เวลาเป็นเพื่อนเล่นกับบุตร ด้านให้การดูแลขณะปกติและเจ็บป่วย ด้านให้การปกป้องคุ้มครองอันตรายต่าง ๆ และด้านเป็นสื่อกลางของครอบครัวและสังคม

ด้านการเป็นผู้ให้ สิ่งของเครื่องใช้และของเล่น

ในบทบาทนี้ หมายถึง ผู้เป็นบิดาจะต้องเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวในสังคมไทยแต่เดิมนั้น การหาเลี้ยงครอบครัวเป็นหน้าที่ของบิดา หรือฝ่ายสามีโดยตรง ภรรยาจะอยู่บ้านเลี้ยงลูกอย่างเดียว แต่ปัจจุบันเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป ระดับการศึกษาของภรรยาที่สูงขึ้น ทำให้ภรรยาจำเป็นต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อช่วยเหลือครอบครัวอีกทางหนึ่ง แต่หน้าที่บทบาทความรับผิดชอบของสามีต่อครอบครัว ตลอดจนยังไม่ได้อดลง ก็ยังคงมีบทบาทเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวอยู่เช่นเดิม

ในคัมภีร์ความต้องการในเรื่องของการเงินนั้นจะสูงขึ้นเมื่อภรรยาตั้งครรภ์ ในขณะที่ยังไม่ตั้งครรภ์คัมภีร์หลายคู่ที่ฝ่ายภรรยาจะต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว แต่เมื่อตั้งครรภ์แล้วภรรยาจะต้องหยุดทำงานนอกบ้านโดยอยู่บ้านเฉย ๆ และมีสามีหลายคนให้ความเห็นว่า เขาไม่เห็นด้วยเลยที่จะให้ภรรยามามีบทบาทเช่นเดียวกับเพศชายคือ การหาเลี้ยงครอบครัว จึงให้ภรรยาอยู่บ้านตัวเขาเองเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวเอง เมื่อ

ภรรยาตั้งครรภ์และคลอดบุตร รายจ่ายของครอบครัวจะเพิ่มขึ้น สมาชิกบางคน
ยังคงทำงานเดิมและเก็บออมเงินไว้ แต่มีหลายคนจะต้องทำงานมากกว่าเดิม
เช่น ทำงานล่วงเวลา หรือทำงานอื่นทำนอกเหนือจากงานประจำเพื่อให้มี
รายได้เพิ่มขึ้น สมาชิกภรรยาบางคนถึงแม้การเงินจะซบเซา แต่สามีจะเป็นผู้
เสียสละความสุขส่วนตัว เพื่อเตรียมการในการเลี้ยงดูบุตรในอนาคต บางคู่
จะเตรียมเสื้อผ้าของเด็กไว้ตั้งแต่ภรรยาตั้งครรภ์ได้เพียง 6 เดือน และสะสม
ไปเรื่อย ๆ ทีละเล็กละน้อย หรือในบางคู่สามีจะหาของขวัญเล็ก ๆ น้อย ๆ
ไว้สำหรับภรรยาของเธอเมื่อคลอดบุตร ซึ่งบทบาทนี้เป็นบทบาทที่ช่วยพยุงบ้าน
จิตใจสำหรับภรรยาได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นยังต้องเป็นผู้เสียสละให้กับลูก
ทั้งด้านเวลา ความสุขส่วนตัวที่เคยมี โดยผู้เป็นบิดาจะต้องพยายามปรับตัวใหม่
เกี่ยวกับการพักผ่อนการเที่ยวเตร่และการใช้จ่ายส่วนตัวด้วย จากการสัมภาษณ์
บิดาและมารดาให้ความเห็นตรงกันว่า ถ้าหากบิดาจะทำให้ครอบครัวขาดรายได้
(เฉลียว บุรีภักดิ์ และคณะ 2526 : 69)

ค้นหาให้เวลาเป็นเพื่อนเล่น และส่งเสริมการเล่นของบุตร

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเด็กในวัยทารกของบิดา ส่วนมากจะเป็น
การเล่นกับบุตร เลซา ปิยะอัจฉริยะ (2525 : 19) กล่าวว่า คนส่วนใหญ่โดยเฉพาะ
ผู้ใหญ่มักจะคิดว่าการเล่นของเด็ก คือสิ่งที่เด็กทำเพราะไม่รู้ว่าจะทำอะไรคิดว่าการ
เล่นเป็นเรื่องที่ไร้สาระมาก แต่จากการศึกษาถึงพัฒนาการของเด็กในต่างต่าง ๆ
และจากการศึกษาที่เกี่ยวกับการเล่นของเด็กโดยเฉพาะ นักจิตวิทยาและนักการ
ศึกษาได้สรุปว่า แท้จริงแล้วการเล่นมีบทบาท และมีอิทธิพลอย่างมากต่อการ
เจริญเติบโตของทางร่างกาย เข้ามืดดูญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของเด็ก
ทั้งนี้ เพราะการเล่นเป็นวิธีการหรือทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์ให้กับตนเอง
เพื่อเรียนรู้หรือรับรู้สิ่งแวดล้อมและสิ่งที่ไม่มีใครสอนเขาได้ การเล่นเป็นวิธีการ

หรือเป็นทางที่จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวและเปลี่ยนแปลงความคิด ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ตรงกับความเป็นจริง รอบ ๆ ตัวได้เป็นอย่างดี ความสัมพันธ์ระหว่างการเล่นกับการเรียนรู้ที่เห็นได้ชัดคือ การเล่นจะช่วยให้เด็กมีโอกาสตอบสนองความกระตือรือร้นใญ่ของตนเอง ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นอิสระ สนุกสนาน เพลิดเพลิน และพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความพอใจของเด็กเอง

บทบาทของบิดาต่อการเรียนของเด็ก คือ ควรจัดเวลาให้เด็กได้เล่นอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่พร้อม และ ส่งเสริมการเล่นอย่างเป็นอิสระด้วยตนเอง และบิดาควรมีเวลาว่างได้เล่นกับเด็กด้วย สถานะบริเวณที่เล่นควรได้รับการตรวจดูแลความปลอดภัยอยู่เสมอ รวมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วย ควรจัดอุปกรณ์การเล่นให้เป็นไปในทางส่งเสริมการเจริญเติบโต พัฒนาการของเด็กเป็นระยะ ๆ ไม่ควรหวังว่าเด็กจะเล่นได้ตามความคาดหวังของตนเอง กระตุ้น ช่วยเหลือให้เด็กเล่นไปตามพัฒนาการของเด็ก

พีเอเจท์ เน้นว่าการเรียนเป็นส่วนสำคัญของวิวัฒนาการของสติปัญญา เป็นกระบวนการหรือการกระทำที่เจ้ตัวพอใจ และเกิดจากตนเป็นผู้กำหนดกิจกรรมขึ้นเอง การเรียนของเด็กจะพัฒนาไปตามลำดับขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญา โดยเป็นไปตามลำดับ ต่อเนื่องกันไปไม่สลับซับซ้อน เมื่อพัฒนาการขั้นต้นเกิดความสมบูรณ์ ก็จะก้าวไปสู่พัฒนาการขั้นต่อไป พัฒนาการขั้นหนึ่ง ๆ ของเด็ก จะแสดงให้เห็นถึงแบบแผนของการจัดหมวดหมู่ของความคิดในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งผู้เป็นพ่อควรจะได้ทราบถึงโครงสร้างของสติปัญญาในการพัฒนาการแต่ละขั้นนั้นว่ามีโครงสร้างและลักษณะของพฤติกรรมการแสดงออกอย่างไร ซึ่งจะแตกต่างกันไป ตามวัยของเด็ก(อ้างใน เลซา อัจฉริยะปิยะ 2525 : 20)

จะเห็นได้ว่าการเรียนเป็นสิ่งสำคัญของเด็ก บิดาควรจะได้เป็นผู้ส่งเสริมให้เด็กได้มีการเล่นเพื่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้มีพัฒนาการที่ถูกต้อง

ปรับตัวเข้ากับโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ซุนนิค (Zunich) ได้วิจัยเด็กใน
โรงเรียนรับเลี้ยงเด็กแห่งหนึ่ง พบว่า บิดามารคามีส่วนร่วมกิจกรรมกับเด็กและ
คอยสนับสนุนให้กำลังใจในการกระทำของเด็ก จะทำให้เด็กมีความสัมพันธ์กับ
เด็กอื่นดี คือปรับตัวได้ดี นอกจากนั้นการเล่นยังช่วยให้เด็กได้ระบายความกดดัน
ทางอารมณ์ หรือความเครียดที่มีอยู่ในตอนกลางดึก (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์
และคณะ : 2518)

คำแนะนำการดูแลขณะปกติและเจ็บป่วย

ในสภาพสังคมปัจจุบันที่ครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวเป็นส่วนใหญ่และ
บางครอบครัวผู้เป็นภรรยาจะท่องเที่ยวออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านเพื่อเพิ่มรายได้ให้
กับครอบครัว การดูแลบุตรจึงจำเป็นต้องช่วยกันระหว่างบิดาและมารดา จะให้เป็น
หน้าที่เฉพาะของมารดานั้นคงจะไม่ดีนัก สามีควรจะได้หาความรู้เกี่ยวกับเรื่อง
ของการดูแลบุตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสนองตอบความต้องการพื้นฐานของเด็ก
เช่น การให้นม การพักผ่อน การขับถ่าย และการดูแลขณะเจ็บป่วย บิดาควรจะได้
ให้การดูแลบ้างเช่น การเช็ดตัว การบ้วนยา ซึ่งพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ผู้เป็น
บิดาควรจะได้หาความรู้เพิ่มเติม เมื่อมีบุตร ความรู้เรื่องการปฐมพยาบาลในคาน
ต่างๆ การแก้ไขปัญหาคณะเฉพาะหน้า เช่น ของติดคอเด็ก บิดาควรปฏิบัติอย่างไร
สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ผู้เป็นบิดาควรจะได้เรียนรู้ และได้ช่วยเหลือภรรยาเลี้ยงบุตรบ้าง

คำแนะนำผู้ปกครองคุ้มครองอันตรายต่าง ๆ

พรอยก เชื่อว่าสิ่งที่เด็กต้องการจากบิดาคือ การปกป้องคุ้มครองให้พ้นภัย
เพราะบิดาเป็นผู้ที่แข็งแรง ฉะนั้นควรจะทำให้เด็กมีความระลึกลัว ในบ้านมีบิดา
ที่คอยคุ้มครองป้องกันอันตรายต่าง ๆ ให้แก่ลูก ๆ หน้าที่ของบิดาสำคัญในการปกป้อง
ลูกรู้ 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 คุณครองไฟปลอดภัยจากการคุกคามจากสิ่งที่น่ากลัว
นำหว่ากตวันนอกบ้าน

ประการที่ 2 คุณครองไฟปลอดภัยจากความกลัวภายในบ้าน

ประการที่ 3 ปกป้องให้หลุดจากการเป็นลูกคึดแม่

ภัยอันตรายของเด็กมีมากมายทั้งในและนอกบ้าน ภายในบ้าน เช่น
เครื่องใช้ประจำวันภายในบ้าน ของมีคมต่าง ๆ ภายนอกบ้านมีมากมาย เช่น
โรคต่าง ๆ ภัยจากท้องถนน สามีส่วนมากเมื่อภรรยาตั้งครรภ์ จะมีความวิตก
กังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของทั้งภรรยาและลูก มีสามีเป็นจำนวนมากที่เป็น
ผู้เลือกแพทย์และคลินิกสำหรับภรรยาและลูก โดยการออกสำรวจกิจการของคลินิก
และพฤติกรรมของแพทย์เหล่านั้นก่อนที่จะนำภรรยาและบุตรไปตรวจรับบริการ
บางคนจะเลือกแพทย์ผู้ทำคลอดเป็นแพทย์หญิงเท่านั้น และเมื่อภรรยาคลอดแล้ว
สามีอีกเช่นกันที่จะเป็นผู้จัดเตรียมบ้านไว้เพื่อต้อนรับภรรยาและบุตรกลับจาก
โรงพยาบาล โดยจะคำนึงถึงความปลอดภัยของทั้งสองคนมากที่สุด ขณะที่ภรรยา
ยังอยู่ในระยะพักฟื้น สามีจะปฏิบัติงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นของภรรยาแต่เดิมนั้น
รวมทั้งเป็นผู้เตรียมแผนการต่าง ๆ ในการเลี้ยงดูบุตรทำเรื่องของแม่ที่จะให้บุตร
อาหารเสริม การนำเด็กไปตรวจสุขภาพ การสังเกตอาการผิดปกติของเด็ก การ
เฝ้าดูแลอย่างใกล้ชิดเมื่อลูกป่วย เป็นต้น เมื่อเด็กสามารถที่จะคลาน และเดินได้
เป็นหน้าที่ของพ่ออีกเช่นกันที่จะต้องระวังอันตรายจากของใช้ จากสถานที่ที่ไม่
ปลอดภัยสำหรับลูก

ส่วนการป้องกันให้เด็กหลุดจากการเป็นลูกคึดแม่นั้น เป็นอีกหน้าที่หนึ่ง
ของบิดาคำนึงถึงในคำนึกใจ ซึ่งมีใ้หมายความว่า แม่ทุกคนจะดูแลลูกจนเกินควร
แต่แม่บางคนเลี้ยงดูจนลูกช่วยตัวเองไม่ได้ แม่อายุจะมากแล้ว เพราะแม่ยังคงให้
การดูแลและปกป้องปรนเปรอลูกราวกับเป็นเด็กเล็ก ๆ บิดาจะต้องเป็นผู้ให้ความรัก
และทำให้ลูกรู้ความมั่นใจ ในความสามารถของตนเอง ด้วยการให้เด็กมีอิสระเสรี

ในการกระทำต่าง ๆ ที่ไม่เป็นพิษเป็นภัย ทาที่ตลอดจนความเชื่อของพ่อแม่ที่มั่นใจ
ในความสามารถของลูกเป็นเรื่องสำคัญมาก สามารถแสดงออกได้ทุกกรณี โดยเฉพาะการสังเกต พ่อต้องสังเกตว่าลูกต้องการอะไร พ่อจะต้องแสดงให้เห็นให้ลูกรู้ว่า
พ่อรู้และพ่อแม่มั่นใจว่าลูกทำได้

ค่านเป็นสื่อกลางของครอบครัวและสังคม

ทามที่ กรีนเบิร์ก และมอร์ริส (Greenberg and Morris 1974 : 520-531) ใ้กล่าวไว้ว่า พัฒนาการสิ่งแรกในความผูกพันระหว่างบิดากับบุตรนั้น จะเกิดขึ้นได้ในระยะแรกหลังคลอดภายใน 3 วัน ซึ่งจะเห็นได้ว่า บิดาควรที่จะ เริ่มบทบาทของตนเมื่อหลังคลอดใหม่ ๆ เพื่อให้เกิความสัมพันธ์อันดีระหว่างบิดากับบุตร เฮิร์ลอค (Hurlock 1964 : 651) กล่าวว่ เด็กที่ประสบความสำเร็จเมื่อโตขึ้น ส่วนมากจะมาจากครอบครัวที่มีพ่อแม่ที่มีทัศนคติที่ค้ต่อเด็ก และความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับเด็กเป็นไปอย่างอบอุ่น ซึ่งตรงข้ามกับเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ไม่ดี ขาดความรักจากพ่อแม่จะกลายเป็นเด็กที่ต้องการความรักกลัวต่อการจากกัน และเป็นเด็กที่เอาใจหรือทำในสิ่งต่าง ๆ เพื่อคนอื่นมากเกินไป เป็นการชกเซยหรือแลกเปลี่ยนความรักจากผู้อื่น ไม่ว่าการกระทำนั้นเหมาะสมหรือไม่ และมักไม่ประสบผลสำเร็จในชีวิต

แฮเรียท รินโกลด์ (Harriet Rheingold 1975 : 341) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของความวิตกกังวลเมื่อเด็กถูกแยกในวัย 10 เดือน ถ้าแยกเด็กจะมีความรู้สึกว่ตนถูกทอดทิ้ง ไม่มีความอบอุ่น มีความวิตกกังวลมาก

จะเห็นได้ว่าบิดาควรจะได้แสดงความรัก ความใกล้ชิดกับบุตรเพื่อให้บุตรเกิดความอบอุ่น มีความมั่นใจในตนเอง โดยบิดาไม่แสดงท่าทางเบื่อหน่าย หรือโกรชเมื่อลูกถามปัญหาต่าง ๆ โอบกอดบุตรเมื่อมีโอกาส เล่นกับบุตร การสัมผัสเด็กนับว่เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความรักได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นผู้เป็นบิดาควรจะ

ได้ให้ความรัก ความอบอุ่นแก่เด็กให้มาก เพื่อให้เด็กได้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่
ที่สมบูรณ์ต่อไป

นอกจากนั้นบทบาทของบิดาในการเป็นสื่อกลาง ก็จะต้อง เป็นผู้วางแผน
จัดเตรียมในเรื่องของการเลี้ยงดูลูกว่าควรเป็นไปในรูปแบบใด บิดามีส่วนสำคัญ
มากในการเป็นผู้ตัดสินใจเลือกวิถีการต่าง ๆ เช่น การให้แม่บุตร ควรเป็นนม
มารดา หรือนมผสม เป็นต้น

บิดายังเป็นสื่อกลางระหว่างครอบครัวกับบุคคลภายนอกอีกด้วย บิดา
เป็นผู้ช่วยให้เด็กได้รู้ถึงโลกภายนอก บิดาจะเป็นผู้พาเด็กไปสัมผัสกับโลก
ภายนอก เพื่อให้เด็กได้มองเห็นโลกแห่งความเป็นจริงมากขึ้น และเพื่อให้เด็ก
ได้ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมภายนอกบ้านได้ดียิ่งขึ้น

ลิมป์ ไคอ้างถึงทฤษฎีของพาร์สัน ซึ่งได้กล่าวถึงบทบาทของบิดา
และมารดา ว่าผู้เป็นบิดานั้นให้มีบทบาทเป็นผู้เชื่อมโยงครอบครัวกับสังคม
เป็นผู้ที่มีพลังกำลังมาก (Instrumental Role) ส่วนมารดามีบทบาทที่จะ
เลี้ยงดูบุตรในบ้าน จัดการในบ้านทุกอย่าง (Expressive role) พาร์สัน
เชื่อว่าเป็นเพราะผู้เป็นบิดาเป็นผู้ที่มีร่างกายแข็งแรง จำเป็นต้องทำงานนอกบ้าน
และทำให้ใคร่เรื่องต่าง ๆ นอกบ้านได้ดีกว่าสมาชิกอื่น บิดาจึงต้องมีบทบาทนำ
สังคมภายนอกบ้าน กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม เข้ามาให้สมาชิกในครอบครัวได้สัมผัส
และจากความมีร่างกายแข็งแรงผู้เป็นบิดาจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์เลี้ยงดูครอบครัว
ปกติจะคุ้มครองให้พ้นจากอันตรายต่าง ๆ เป็นผู้ทำในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่อง
ต่าง ๆ ในครอบครัว สนับสนุนให้ภรรยาได้แสดงบทบาทของตนเองได้อย่างสมบูรณ์
การนำบุตรไปสู่สังคมภายนอกของบิดาช่วยให้บุตรปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นได้ดีขึ้นและ
ยังช่วยให้บุตรไม่เป็นที่ติชมมารดาด้วย (Patricia 1977 : 158)

แลมป์ ได้ศึกษาถึงบทบาทของบิดาต่อการเจริญเติบโตของบุตร พบว่า
บิดามีหน้าที่ในการชักนำให้บุตรได้รู้จักโลกภายนอกโดยให้เหตุผลว่า เนื่องจาก

ผู้เป็นมารคาคองทำงานอยู่ภายในบ้าน บิดาซึ่งทำงานนอกบ้าน จึงต้องเป็น
ผู้ชักนำบุตรให้รู้จักสังคม (Lamp 1978 : 101)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลีโอนาร์ค (Leonard อ้างถึงใน O'donoghue 1978 : 155-156) ได้ให้ความหมายของการเป็นบิดาว่า เป็นการรวมเอาการบำรุงรักษา
อบรม เลี้ยงดู ปกป้อง คุ้มครอง ให้ความรัก ให้ความแนะนำ เสียสละทั้งกาย
และใจ เป็นแบบอย่างให้กับบุตร

ในอดีตได้กำหนดบทบาทของบิดาให้มีบทบาทเป็นผู้ให้หรือเสียสละให้กับ
ครอบครัวโดยการทำเลี้ยงครอบครัว (Provider) และเป็นผู้ปกป้องคุ้มครอง
สมาชิกให้พ้นจากอันตรายต่าง ๆ (Protector) ส่วนบทบาทหรือหน้าที่ของภรรยา
คือ การจัดการภายในบ้านทั้งหมด (Barbara and Mary 1977: 482) ซึ่ง
ตรงกับการศึกษาของรุต และฮาร์ทเลย์ ในปี 1960 (อ้างถึงใน Lynn 1978 :
221-222) ที่ศึกษาจากเด็กวัย 5-8-11 ปี โดยปล่อยให้เด็กได้เล่นบทบาทสมมติ
และตอบคำถาม พบว่า บทบาทของบิดาและมารดา แข่งกันอย่างชัดเจน คือ ผู้เป็น
บิดาคือผู้ที่หารายได้มาจุนเจือครอบครัว และต้องไปมีสัมพันธ์ภาพกับบุคคลนอก
ครอบครัว ส่วนบทบาทของเด็กหญิงคือดูแลครอบครัว ดูแลบุตรจัดสิ่งต่าง ๆ
ภายในบ้าน

โบว์บี (Bowlby อ้างถึงใน Barbara and Mary 1977 : 484)
ได้ศึกษาบทบาทของบิดาและมารดา พบว่า บิดาเป็นแหล่งการเงินที่สำคัญของ
ครอบครัวคือ เป็นผู้หามาให้ครอบครัว จัดการสิ่งต่าง ๆ ภายในบ้านให้สิ่งของ
เครื่องใช้ ของเล่น สำหรับบุตร ในขณะที่เกี่ยวกับบิดาจะต้องมีหน้าที่ประกันประคอง
อารมณ์ของภรรยา และสนับสนุนให้ภรรยาได้แสดงบทบาทของตนเองได้อย่าง
สมบูรณ์อีกด้วย

ในประเทศไทย ได้ทำการวิจัยเรื่อง พ่อในสังคมไทยโดยการสัมภาษณ์ จากพ่อตัวอย่าง พ่อและแม่ทั่ว ๆ ไป ลูก บุคคลทางการศึกษา สื่อมวลชนและ บุคลากรทางศาสนา พบว่า บทบาทและหน้าที่ของพ่อที่มีต่อลูก ตามที่สะท้อนไว้ใน วรรณคดีต่าง ๆ มี 4 ประการคือ เลี้ยงดูลูกให้ความรักความห่วงใย อบรมสั่งสอน ลูก ให้การศึกษา และหาครอบครัวให้ลูก เกี่ยวกับความสำคัญของพ่อ พบว่า ทั้งตัวพ่อเอง ภรรยาและลูกเห็นว่าพ่อบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อครอบครัว ถ้าขาดพ่อ ครอบครัวจะได้รับความกระทบกระเทือนมากโดยเฉพาะในเรื่อง การดูแลลูกและ ภรรยาให้ได้รับความรักความอบอุ่น การเป็นกำลังของเศรษฐกิจของครอบครัว การดูแลลูกให้ได้รับการศึกษาสูง การอบรมสั่งสอนให้ลูกประพฤติดี การเป็นผู้นำ ให้แก่ครอบครัว การเป็นหลักของความสามัคคีกลมเกลียวในครอบครัวและ เครือญาติ การเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุตร การเป็นที่พึ่งทางใจและที่ปรึกษาของลูกและภรรยา และการให้ทรัพย์สินเงินทองหรือช่วยเหลือสร้างฐานะแก่บุตร (เจดีย์ว บุวิภักดิ์ และคณะ 2526 : 66-76)